

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord - den hidtidige indsats under Naboskabsprogrammet	2
Strategi for Naboskabsprogrammet fra 2008 til 2012.....	4
I. Indledning	4
II. Udviklingen i naboskabslandene	5
III. Naboskabsprogrammets målsætninger og finansielle ramme	12
IV. De overordnede principper for bistandssamarbejdet under Naboskabsprogrammet.....	13
V. Landekreds	15
VI. Overordnede indsatsområder for samarbejdet under Naboskabsprogrammet.....	16
VII. Naboskabsprogrammets samarbejdspartnere.....	17
VIII. Naboskabsprogrammets kommunikationsstrategi	18
Bilag: Oversigt over igangsatte programindsatser under 1. fase af Naboskabsprogrammet.....	19

U D K A S T

Forord - den hidtidige indsats under Naboskabsprogrammet

Regeringen iværksatte **Naboskabsprogrammet** i 2004. Naboskabsprogrammets samlede ramme for perioden 2004-2007 er på 742 mio. kr., hvoraf 75 pct. gennemføres som større udviklingsprogrammer. De resterende midler anvendes til en række mindre indsatser, herunder til konkrete strategiske projekter, til sekunderinger af danske eksperter til bl.a. internationale organisationer, og til at fremme danske institutioners deltagelse i EU-finansierede twinning-programmer.

I Naboskabsprogrammets første fase er der foreløbig iværksat 11 større udviklingsprogrammer. Der gennemføres 2 **civilsamfundsprogrammer** i henholdsvis Belarus og Ukraine. Programmerne har til formål at fremme demokrati, stabilitet og menneskerettigheder gennem styrkelse af civilsamfundet og samarbejde mellem civilsamfundsorganisationer.

Andre 3 programmer i hhv. Rusland (Kaliningrad og Pskov), Serbien og Kosovo sigter på **økonomisk udvikling** gennem udvikling af små og mellemstore virksomheder, der har vist sig som de største skabere af vækst og beskæftigelse i transitionsøkonomier. Programmerne omfatter blandt andet støtte til erhvervsorganisationer og at der stilles mikrokreditter til rådighed.

Endelig gennemføres 2 **EU-forberedelsesprogrammer** i henholdsvis Tyrkiet og Kroatien. I Tyrkiet fokuseres på menneskerettigheder, mens indsatsen i Kroatien fokuserer på træning og efteruddannelse af embedsmænd.

Udover landeprogrammerne gennemføres 4 **regionale programmer**. I Kaukasus arbejdes for at fremme stabiliteten i regionen gennem styrkelse af integrationen af flygtninge, internt fordrevne og minoriteter. I Belarus, Moldova, Ukraine, Bulgarien og Rumænien gennemføres et program til bekæmpelse af menneskehandel gennem forebyggende arbejde, beskyttelse af ofrene samt kapacitetsopbygning af myndigheder og organisationer. På Balkan implementeres et civilsamfundsprogram til styrkelse af netværkssamarbejde mellem civilsamfundsorganisationer på tværs af landegrænser og etniske skillelinier. Endelig støttes et regionalt medieprogram omfattende Belarus, Ukraine og Balkan til opbygning af uafhængige, kritiske og professionelle medier.

Endelig er 3 **programmer under forberedelse** med henblik på opstart i 2007. I Ukraine planlægges støtte til gennemførelsen af reformer i den offentlige sektor, og i Kosovo forberedes et nyt privatsektor program med særlig fokus på jobskabelse indenfor landbrugssektoren. I Georgien forberedes et program til fremme af god regeringsførelse.

Oversigt over de 14 større programindsatser under Naboskabsprogrammets første fase fremgår af bilag 1.

Ud over programindsatserne gennemføres en række **mindre projekter** af mere begrænset omfang. På Balkan ydes eksempelvis støtte til, at flygtninge og internt fordrevne kan vende sikkert tilbage, mens Naboskabsprogrammet i Ukraine og Belarus har støttet bestræbelserne på at fremme frie og retfærdige valg. I det nordlige Rusland gennemføres projekter, der sigter mod at bistå de oprindelige folk.

Af øvrige aktiviteter under Naboskabsprogrammet kan nævnes **sekunderinger**, dvs. udsendte danske eksperter, der bistår internationale organisationer i deres arbejde, samt dansk deltagelse i **EU's twinning-program**, som sigter mod at opbygge og styrke institutioner i EU's nabolande.

I 2006 gennemførtes et **eksternt review** af de foreløbige aktiviteter under første fase af Naboskabsprogrammet. Review'et slog fast, at programmet har levet op til sin overordnede strategiske målsætning om *at understøtte Danmarks udenrigspolitiske prioritet om et fredeligt og stabilt Europa i vækst og fremgang*. Review'et fremhævede, at der gennem længerevarende udviklingsprogrammer, som identificeres i tæt dialog og partnerskab med modtagerlandene opnås større bæredygtighed og udviklingseffekt af den danske bistand. Hertil kommer, at de længerevarende udviklingsprogrammer med fordel kan suppleres med mindre, mere politisk rettede indsatser, der kan bidrage til at give Danmark synlighed her og nu. Endelig viste de foreløbige erfaringer fra første fase, at man i højere grad bør fokusere bistanden på et begrænset antal lande, dels for at høste større synergieffekt af de forskellige landeindsatser, dels for at øge Danmarks synlighed i modtagerlandene.

Review'et anbefalede, at man i den kommende fase af programmet ikke på forhånd lægger sig fast på konkrete temaer og sektorer, men snarere identificerer indsatserne hen ad vejen i tæt samarbejde med naboskabslandene selv. Dette skal ske for at imødekomme de ofte omskiftelige politiske, økonomiske og sociale forhold, der gør sig gældende i landene og samtidig sikre, at indsatserne til stadighed er relevante for modtagerne. Løbende og tæt monitorering af programmernes implementering udgør vigtige redskaber til sikring af bistandens effektivitet og skal bidrage til den løbende erfaringsopsamling.

Strategi for

Naboskabsprogrammet fra 2008 til 2012

I disse år forenes Europa i en fælles vision om fred og stabilitet, demokrati og menneskerettigheder, velstand og markedsøkonomi. Tidligere tiders skillelinier og modsætningsforhold mellem øst og vest nedbrydes, og med Europas integration skabes der nye partnerskaber og samarbejdsmuligheder på tværs af landegrænser. Udfordringen består i at knytte landene uden for EU så tæt til EU og Danmark som muligt. Udenrigsministeriets Naboskabsprogram skal bidrage til integrationsprocessen og hermed understøtte Danmarks udenrigspolitiske prioritering om et fredeligt og stabilt Europa i fremgang. Samtidig skal programmet være med til at styrke Danmarks position i naboskabslandene såvel politisk og økonomisk som kommercielt samt give Danmark en styrket platform i den løbende bilaterale dialog med naboskabslandene.

I perioden 2008-2012 afsætter regeringen i alt 1 mia. kr. til Naboskabsprogrammet.

I. Indledning

Udvidelsen af EU og NATO har givet en historisk mulighed for at bidrage til fred, demokrati og velstand i hele Europa. EU-udvidelsen med optagelsen af 10 nye lande i 2004 og med Bulgariens og Rumæniens medlemskab i januar 2007 har samtidig været med til at gøre EU mere konkurrencedygtig og dynamisk. EU går hermed styrket ind i de udfordringer, som en globaliseret verden i stadig forandring byder på.

Udvidelsen har således bidraget positivt til det nuværende EU, men også til potentielle medlemslande og til EU's øvrige naboskabslande. Europa er blevet mere integreret på tværs af tidligere skillelinier, og nye partnerskaber er opstået. Samtidig må udviklingen **ikke føre til nye skillelinier** i Europa. Derfor er der fortsat betydelige udfordringer, som Danmark må forholde sig til, jfr. afsnit II nedenfor.

Danmark vil støtte naboskabslandene i deres bestræbelser på at gennemføre de nødvendige politiske og økonomiske reformer. Samtidig vil man fra dansk side bidrage til, at der ikke skabes nye skillelinier og modsætningsforhold. Partnerskaber, der er baseret på et fælles værdigrundlag, og som tager udgangspunkt i naboskabslandenes egne behov og ønsker, er således vigtige forudsætninger for et effektivt bistandssamarbejde. Strategien skitserer de mulige indsatser under Naboskabsprogrammet. Under implementeringen af programmet vil fokusering af indsatsen løbende blive prioriteret højt for at opnå størst mulig effekt af de danske midler.

I de nabolande, hvor demokratiet stadig er skrøbeligt, vil Naboskabsprogrammet bidrage aktivt til **demokratiseringsprocessen**, til fremme af god regeringsførelse samt til overholdelsen af menneskerettigheder. Indenfor EU's naboskabsområde findes fortsat **lokale og regionale konflikter** samt latente kriser. Gennem Naboskabsprogrammet vil Danmark bidrage til afspænding og konfliktløsning med henblik på at forebygge etniske og nationale konflikter i naboskabsområdet og til at sikre, at flygtninge og internt fordrevne trygt kan vende tilbage.

Stabiliteten i naboskabsområdet er på kort sigt truet af, at ikke alle får del i den **økonomiske vækst**. Naboskabsprogrammet vil bidrage til fremme af en bred og bæredygtig økonomisk udvikling til gavn for vækst og beskæftigelse, og herigennem tilstræbe nedbringelsen af de store sociale uligheder, som fortsat findes i mange naboskabslande.

Nogle lande i naboskabsområdet vil i de kommende år i stadig højere grad blive i stand til **selv at bidrage økonomisk** til en række projekter af fælles interesse. Fra dansk side vil sådanne bidrag blive budt velkommen og set som en understregning af naboskabslandets ejerskab af bistandssamarbejdet.

En fortsat positiv udvikling i EU's naboskabsområde er imidlertid ikke på forhånd givet. Indsatserne under **Naboskabsprogrammet vil derfor løbende tilpasse sig udviklingen**, ligesom der i gennemførelsen af programmet vil blive afsat midler til hurtige og fleksible indsatser (se nedenfor).

II. Udviklingen i naboskabslandene

Alle seks lande på Vestbalkan samt Kosovo har et perspektiv om medlemskab af EU, om end de er på vidt forskellige stadier i tilnærmelsesprocessen. EU's samarbejde med landene på Vestbalkan øges gradvist år for år, og der er næppe tvivl om, at det er udsigterne til en nærmere tilknytning til **EU og NATO**, herunder på sigt til medlemskab, der er den drivende kraft i reformprocessen.

Landene på det Vestlige Balkan har i store træk alle bevæget sig fra post-konflikt-samfund til **spirende demokratier og transitionsøkonomier**. Med til billedet hører imidlertid, at der i flertallet af landene fortsat er en række væsentlige udfordringer knyttet til gennemførelsen af helt grundlæggende samfundsmæssige reformer, ligesom enkelte områder i regionen fortsat har konfliktpotentiale med risiko for grænseoverskridende følger.

Det vil være en dansk udenrigspolitisk prioritet at bidrage til fortsat stabilisering og en positiv politisk, økonomisk og social udvikling på det Vestlige Balkan, der kan fremme landenes reformprocesser og tilnærmelse til EU. Under hensyntagen til Danmarks udenrigspolitiske interesser vil prioriteringen på Balkan være **Kosovo, Serbien, Bosnien-Herzegovina og Albanien**.

Afklaringen af **Kosovos** status og statusaftalens gennemførelse vil få en afgørende betydning for udviklingen i Kosovo. På kort og mellemlang sigt vil Kosovo være et samfund præget af ringe job- og uddannelsesmuligheder, høj arbejdsløshed, et utilstrækkeligt social- og sundhedssystem, udpræget korrupsion og organiseret kriminalitet, et svagt retssamfund samt etniske spændinger. Af samme grund ventes der en fortsat international tilstedeværelse i Kosovo i en årrække. EU får en hovedrolle, herunder gennem den hidtil største civile krisestyringsmission inden for politi og retsvæsen, hvis indsats i vidt omfang afhænger af, om EU's medlemslande kan stille det fornødne antal kvalificerede rets eksperter (især dommere/anklagere) til rådighed.

Udfordringerne i Kosovo er derfor mange i de kommende år. Opbygningen af demokrati og respekt for menneskerettigheder, herunder ikke mindst mindretallets rettigheder vil stå højt på dagsordenen. Etablering af et retssamfund vil også være et vigtigt element i Kosovos demokratiseringsproces. Parallelt hermed vil den økonomiske udvikling skulle styrkes, bl.a. gennem privatsektorudvikling. Endelig er der behov for udviklingen af de sociale sektorer, herunder på uddannelses- og sundhedsområdet.

Dansk støtte til Kosovo har højeste **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Serbien er et centralt land på Vestbalkan. Blandt andet grundet Serbiens størrelse påvirker udviklingsprocessen i Serbien i stor udstrækning udviklingen i de øvrige mindre lande på Vestbalkan. Danmark har derfor interesse i at støtte et reformvenligt Serbien, der prioriterer demokratiske og markedsøkonomiske reformer. Serbiens økonomi har udviklet sig positivt, men korruptionsniveauet er fortsat meget højt, og den politiske stabilitet udfordres blandt andet af socioøkonomiske problemer som høj arbejdsløshed.

Der er således fortsat mange store **udfordringer** i Serbien både politisk, økonomisk og socialt. Der er blandt andet behov for at støtte den igangværende demokratiseringsproces og bekæmpe korruption og den organiserede kriminalitet, ligesom der er behov for at bistå med gennemførelse af økonomiske reformer til gavn for den private sektor og beskæftigelsen.

Dansk støtte til Serbien har høj **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Situationen i **Bosnien-Herzegovina** er stabil, men der er behov for en række grundlæggende reformer, bl.a. af forfatningen, for at forbedre landets sammenhængskraft og funktionsduelighed. I takt med at den internationale tilstedeværelse i landet mindskes som følge af den forudsete lukning af Den Høje Repræsentants Kontor medio 2008 og omdannelse til et EU-kontor, vil landets politikere og institutioner få et endnu større ansvar for Bosnien-Herzegovinas fortsatte reformproces og tilnærmelse til EU.

Udfordringerne i Bosnien-Herzegovina omfatter blandt andet videreførelsen af den politiske og økonomiske reformproces samt fastholdelsen af høj økonomisk vækst og jobskabelse. Der vil være behov for at sætte ind overfor den omfattende korruption og den organiserede kriminalitet, ligesom en styrkelse af landets administrative kapacitet og struktur vil bidrage positivt til de politiske og økonomiske institutioners funktionsduelighed, også i relation til en EU-tilnærmelsesproces.

Dansk støtte til Bosnien-Herzegovina har høj **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Danmark støttede **Albanien** med betydelig overgangsbestand i 1990'erne. Dette har givet Danmark et rigtig godt navn blandt den nuværende generation af albanske ledere og politikere fra både regering og opposition. Danmark opfattes som et størrelsesmæssigt sammenligneligt land, som man gerne lytter til. Albanien har indgået en stabiliserings- og associeringsaftale med EU. Reformbehovene i Albanien er uhyre store. Dette erkendes af den politiske elite, men handling følger ikke altid erkendelse og der er behov for at sikre en effektiv implementering af de politiske reformbeslutninger. Indsatser skal derfor følges

meget tæt for at sikre den ønskede effekt. Regionalt spiller Albanien en stabiliserende rolle. Danmark har en interesse i at støtte Albanien til tilnærmelse til EU.

Udfordringerne er især organiseret kriminalitet og udbredt korruption. Der er begyndende kommerciel interesse, som også kunne pege på behov for økonomiske reformer til gavn for den private sektor og beskæftigelse. Endvidere er valgreform og retsreformer påtrængende, ligesom der er behov for, at Albanien tilnærmer sig EU's standarder.

Dansk støtte til Albanien har høj **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Kroatien er EU-kandidatland og det eneste på Vestbalkan, hvor tiltrædelsesforhandlingerne er påbegyndt. Kroatien har dermed en vigtig regional rolle som foregangsland for de øvrige landes tilnærmelse til EU. Forholdet til nabolandene, herunder Serbien, er i bedring på det officielle niveau, men der er fortsat stor skepsis overfor især den serbiske befolkningsgruppe. Kroatien har taget vigtige skridt i retning af at tilpasse sin lovgivning til EU's regelsæt, men der er fortsat behov for reform af retsvæsen og styrket bekæmpelse af korruption, ligesom en aktiv indsats er påkrævet for at fastholde fuldt samarbejde med krigsforbrydertribunalet. Også genhusning og reintegration af flygtninge efter kampene i 1990'erne samt mindretalsbeskyttelse generelt er udfordringer.

Efter vedtagelse af ny lovgivning og politikker er en af de største **udfordringer** for Kroatien i de kommende år at sikre den nødvendige administrative kapacitet og struktur til gennemførelse og håndhævelse heraf.

Dansk støtte til Kroatien har mindre **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Makedonien er et af de mest skrøbelige lande på Balkan. Makedonien fik i december 2005 tildelt kandidatstatus af EU, men uden angivelse af en dato for optagelsesforhandlingernes start. Ønsket om EU-medlemskab og optagelse i NATO er samlende politikker, som har formået at fastholde den skrøbelige stabilitet i landet. Skiftende regeringer har trods store vanskeligheder og udfordringer formået at holde landet på reformkurs. Danmark var tidligt engageret i Makedonien med soldater i den præventive FN styrke, der indsattes i landet efter selvstændigheden, og har fortsat en interesse i at bistå landet i stabiliseringsprocessen og med nødvendige reformer. De hidtidige reformer har især været af politisk karakter (magtdeling, mindretalsrettigheder, decentralisering, forfatningsbestemmelser).

Udfordringerne knytter sig ikke mindst til behovet for økonomiske reformer, bekæmpelse af korruption og organiseret kriminalitet, retsreformer samt langsom tilnærmelse til EU standarder.

Dansk støtte til Makedonien har mindre **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Montenegro blev selvstændigt efter en folkeafstemning den 21. maj 2006 og er det nyeste land på Balkan. Med sine kun ca. 600.000 indbyggere er Montenegro også det mindste land på Balkan. Til gengæld er Montenegro relativt multietnisk og harmonisk. EU er i færd med at indgå en stabiliserings- og associeringsaftale med Montenegro. Den økonomiske udvikling i

Montenegro er positiv. Montenegros regering har meget klare prioriteter om en reformkurs og om EU og NATO tilnærmelse.

Landet har dog fortsat svage administrative strukturer, og der er store behov for retsreformer og transparens i den offentlige sektor. Bekæmpelse af korrupsion og organiseret kriminalitet er også en stor **udfordring**. Danmark støtter Montenegros reformproces og ønske om EU tilnærmelse. Danmark var positiv overfor Montenegros selvstændighed og har derfor et godt navn i den politiske elite.

Dansk støtte til Montenegro har mindre **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Ruslands økonomi er forbedret markant siden 1999 især takket være høje energipriser. BNP-væksten har været på 5-7 pct. om året. Der er store overskud på statsbudgettet og betalingsbalancen, og den russiske udlandsgæld afvikles derfor i et væsentligt hurtigere tempo end forudset.

På længere sigt er udsigterne for russisk økonomi dog truet af en række fundamentale problemer: Befolkningstallet er faldende, folkesundheden er ringe, dele af undervisningssystemet er i forfald, og investeringsniveauet er for lavt til at rette op på den nedslidte infrastruktur. Økonomien er fortsat meget afhængig af energisektoren, og et prisfald vil skabe store problemer. Staten overtager store dele af den tidligere privatiserede økonomi. De høje energipriser har mindsket presset for markedsøkonomiske reformer, der stort set er gået i stå. Ruslands optagelse i WTO vil dog have en positiv effekt på de markedsøkonomiske reformer og den økonomiske udvikling generelt, forudsat at den russiske regering gennemfører de nødvendige tilpasninger til WTO's regelværk.

Det spæde russiske demokrati er under pres. Udviklingen går i retning af større centralisering af magten med præsidenten i en dominerende position i forhold til andre statsmagter og de føderale enheder. Der er sket et tilbageslag for pressefriheden. Staten har direkte eller indirekte taget kontrol med de landsdækkende elektroniske medier, der ikke i større omfang kritiserer vigtige elementer i regeringens politik. Korrupsion er et voksende problem.

Rusland har i de seneste 15 år modtaget et stort antal immigranter fra de øvrige tidligere sovjetrepublikker. En betydelig del heraf har ikke lovligt ophold i Rusland. Der er stigende spændinger af etnisk karakter, hvilket uoverensstemmelsen med Georgien i 2006 har illustreret. Sikkerhedssituationen i Nordkaukasus som helhed er fortsat ustabil, selvom der ses forbedringer i Tjetjenien.

EU og Rusland nåede i maj 2005 til enighed om en omfattende handlingsplan for ”de fire fælles rum” (økonomisk rum, rum for frihed, sikkerhed og retfærdighed, rum for ekstern sikkerhed samt rum for videnskab og uddannelse). Planen er en omfattende samling af hensigtserklæringer uden tidsfrister. En gennemførelse af planen vil indebære en vidtgående integration af Rusland i EU og et tæt samarbejde om løsning af de politiske problemer. Målet for det fælles økonomiske rum er at skabe et integreret marked mellem EU og Rusland gennem nedbrydning af barrierer for handel og investeringer.

Et væsentligt emne for forholdet mellem EU og Rusland i de kommende år bliver forhandlingen af en ny rammeaftale til afløsning af den gældende Partnerskabs- og Samarbejdsaftale fra 1997.

Den kraftige økonomiske vækst i Rusland gør, at landet har mindre brug for bistand end tidligere. Der er dog fortsat mange **udfordringer**, ikke mindst når det gælder fremme af demokrati og menneskerettigheder. Det økonomiske udviklingsprogram i Kaliningrad- og Pskov-regionerne løber frem til 2010 og har som overordnet målsætning at fremme økonomisk udvikling og jobskabelse gennem støtte til bl.a. små og mellemstore virksomheder samt til de lokale regions- og kommuneadministrationer. Bagved ligger en strategi om, at programmet på sigt vil kunne bidrage til fremvækst af en middelklasse, der stiller krav til indretningen af det russiske demokrati, herunder såvel i magtbalancen mellem centralt og lokalt niveau som på regionalt/lokalt niveau. For at understøtte den igangværende russiske decentraliseringsproces indgår endvidere støtte til opbygning af kommunaladministrationernes kapacitet. Endelig bidrager programmet på grundlag af demokratiske og transparente processer til at fremme dialogen mellem de lokale myndigheder og erhvervslivet, bl.a. gennem støtte til erhvervsorganisationernes fortalervirksomhed.

Gennem målrettede indsatser gives Rusland mindst **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Ukraine spiller i kraft af sin størrelse og geografiske placering en central rolle for stabiliteten øst for det udvidede EU. Den "Orange Revolution" i 2004 - 2005 bidrog til at øge opmærksomheden på udviklingen i Ukraine og perspektiverne for en positiv udvikling i landet. Det folkelige engagement mod valgsvindel og for demokrati, samt det fredelige forløb af den "Orange Revolution" gjorde indtryk og vakte stor international opsigt. Parlamentsvalget i marts 2006 førte til en magtdeling i Ukraine. En uenighed blandt magthaverne om landets udvikling kan føre til, at reformer bliver vanskeliggjort.

Demokratiet i Ukraine har imidlertid vist sin styrke også efter den "Orange Revolution", og mediefriheden er blevet væsentligt styrket. Der er dog fortsat behov for betydelige reformer for at sikre et egentligt retssamfund, og den offentlige sektor er langt fra så effektiv, som man kunne ønske. Kampen mod korruption vil være af central betydning. Den manglende effektivitet i retssystemet og i den offentlige sektor påvirker udviklingen i Ukraine negativt, herunder økonomien. Et forbedret erhvervs klima vil kunne bidrage til at styrke den økonomiske udvikling.

Ukraine har et stort potentiale som nærmarked for Danmark. Der har i de senere år været en betydelig økonomisk vækst, som ventes at fortsætte i de kommende år. I 2005 betegnede EU Ukraine som en markedsøkonomi, og Ukraine venter at opnå WTO-medlemskab i løbet af 2007.

Danmark har en strategisk interesse i at videreføre og styrke samarbejdet med Ukraine inden for rammerne af den styrkede Europæiske Naboskabspolitik. EU regner med, at forholdet til Ukraine vil blive væsentligt styrket i de kommende år. EU har foreslået, at der indgås en forstærket EU-Ukraine-aftale indeholdende blandt andet et dybt og omfattende

frihandelsområde. Aftalen skal samtidig lægge op til et styrket samarbejde inden for retslige og indre anliggender, energi, transport og miljø. Målet med det styrkede samarbejde er at skabe et integreret marked mellem EU og Ukraine, ved at Ukraine tilnærmer sig EU's regelsæt for handel, investeringer mv.

Ukraine står over for mange **udfordringer** i de kommende år, politisk såvel som økonomisk. Der er brug for konsolidering af demokrati og menneskerettigheder samt fremme af reformer og kapacitetsopbygning i den offentlige sektor såvel som i civilsamfundet.

Dansk støtte til Ukraine har højeste **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Som nabo til EU og med en beliggenhed i Østersøområdet har udviklingen i **Belarus** direkte betydning for regionens sikkerhed og stabilitet. Danmark og EU ønsker ikke at isolere den belarussiske befolkning, men en tilnærmelse til den belarussiske regering forudsætter grundlæggende forandringer af det stadig mere repressive, totalitære regime. **Udfordringen** bliver at understøtte og stimulere civilsamfundet i bred forstand – også geografisk - samt imødegå regimets fremstilling af omverdenen som fjendtlig.

Dansk støtte til Belarus har høj **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Moldova er Europas fattigste land, og økonomien er stærkt afhængig af handelen med Rusland. Landets politiske og økonomiske situation er desuden stærkt belastet af konflikten mellem den lovlige regering og styret i udbryderregionen Transnistrien. Befolkningen i denne region er overvejende etniske russere, og styret arbejder for løsrivelse fra Moldova.

Moldova er omfattet af EU's Naboskabspolitik, og det er regeringens erklærede mål at komme tættere på EU. EU har de senere år herudover opprioriteret sit engagement i Moldova med en særlig repræsentant og en grænseovervågningsmission på grænsen mellem udbryderrepublikken Transnistrien og Ukraine. EU deltager desuden aktivt i bestræbelserne under OSCE på at finde en politisk løsning på konflikten i landet. Moldovas deltagelse i EU's Naboskabspolitik vil tjene til at styrke landets reformbestræbelser.

Udfordringerne i Moldova er såvel politiske som økonomiske. Der er behov for at fremme demokrati og menneskerettigheder samt konfliktløsning. Endvidere er der behov for kapacitetsopbygning af den offentlige sektor såvel som blandt civilsamfundsorganisationer. Endelig vil økonomisk vækst og jobskabelse være vigtige forudsætninger for vedvarende fattigdomsreduktion.

Dansk støtte til Moldova gives mindre **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Det sydlige Kaukasus er en region af voksende strategisk betydning for Europa. Med den seneste EU-udvidelse er regionen og dens problemer rykket tættere på Europa. Samtidig udgør den sydkaukasiske korridor Europas eneste adgang til de råstofrige stater omkring det Kaspiske Hav, som ikke går gennem Rusland. Trods en vis stabilisering efter den kaotiske periode i årene, der fulgte Sovjetunionens sammenbrud, forbliver de frosne konflikter uløste. Fremskridtene i de politiske og økonomiske og reformprocesser er ujævnt fordelt, og landene

står over for store **udfordringer** i forhold til bekæmpelse af fattigdom, svage institutioner, korrupsion og lemfældig omgang med menneskerettighederne. Internt fordrevne er fortsat et betydeligt problem.

Georgien har siden ”Rosen Revolutionen” i 2003 og præsident Saakashvilis tiltrædelse i 2004 iværksat regionens mest gennemgribende og dynamiske reformprogram. Samtidig har Saakashvili re-orienteret landet entydigt i vestlig retning. Ambitionen om integration i de euro-atlantiske strukturer fik i 2006 fornyet fremdrift med tildelingen af ”Intensified Dialogue” med NATO og indgåelsen af en EU (ENP)-handlingsplan med EU. Konflikterne i udbryderrepublikkerne Abkhasien og Sydossetien forbliver dog uløste og medvirker til et stadigt dårligere forhold til Rusland, der truer med at undergrave økonomien og reformprocessen.

Dansk støtte til Georgien har høj **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Armenien frister fortsat en tilværelse i udenrigspolitisk isolation. Konflikten med Azerbajdjan omkring Nagorno-Karabakh-enklaven forbliver uløst. Reformprocessen skrider kun langsomt frem og der er behov for kapacitetsopbygning i den offentlige sektor såvel som opbygningen af uafhængige civilsamfundsorganisationer. Hertil kommer, at der på trods af relativ høj økonomisk vækst fortsat er tale om stor fattigdom, ikke mindst i landområderne. Armenien har traditionelt været Ruslands faste allierede i regionen, men har i den senere tid også signaleret interesse for tættere relationer til EU og NATO.

Dansk støtte til Armenien har høj **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Azerbajdjan har gennem længere tid ført en vestligt orienteret politik. Landet samarbejder med NATO og har ligesom Armenien og Georgien undertegnet en EU (ENP)-handlingsplan. Azerbajdjan er et strategisk vigtigt land på grund af egne energiressourcer og som bindeled til de centralasiatiske lande. Landet har oplevet betydelig økonomisk vækst, men de politiske reformer halter bagefter. Azerbajdjan har hidtil været den svage part i Nagorno-Karabakh konflikten, men en oliefinansieret militær oprustning er ved at forrykke det underliggende magtforhold til Azerbajdjans fordel, hvilket kan øge risikoen for en fornyet konflikt med Armenien. Den høje økonomiske vækst tilsiger, at Azerbajdjan vil have mindre brug for bistand udefra i de kommende år.

Dansk støtte til Azerbajdjan har mindst **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Tilnærmelsen mellem EU og **Tyrkiet** er en langvarig proces der rækker tilbage til associeringsaftalen mellem EF og Tyrkiet fra 1963. Tyrkiet fik status som EU-kandidatland i 1999 og optagelsesforhandlingerne blev indledt den 3. oktober 2005. EU’s udenrigsministre besluttede den 11. december 2006 at fastfryse forhandlingerne om 8 af de 35 forhandlingskapitler med Tyrkiet som konsekvens af, at Tyrkiet ikke opfylder sine forpligtelser over for EU i henhold til tillægsprotokollen – den såkaldte Ankara Protokol – til EU-Tyrkiet associeringsaftalen, der udvider toldunionsaftalen mellem EU og Tyrkiet til de nye medlemslande, idet Tyrkiets blokade af cypriotisk adgang til tyrkiske havne og lufthavne er i strid hermed. Rådet vil følge op på spørgsmålet og Kommissionen vil behandle status i sin

årlige fremskridtsrapport i 2007, 2008 og 2009. Forberedelserne af et tyrkisk EU-medlemskab må under alle omstændigheder ventes fortsat ind i det næste årti.

Det tyrkiske marked har et stort potentiale i de kommende år, også for danske virksomheder. Tyrkiet har siden begyndelsen af 1980'erne ført en økonomisk politik, der skal modernisere, liberalisere og privatisere økonomien, som tidligere var hjemmemarkedsorienteret og præget af offentlig regulering. Den liberale politik har ført til høj og vedvarende økonomisk vækst og både Verdensbanken og IMF roser Tyrkiet for den økonomiske politik ovenpå krisen i 2001. Aftalen om etablering af en toldunion mellem EF og Tyrkiet trådte i kraft pr. 1. januar 1996.

Tyrkiet har således i de senere år gennemgået en radikal forandringsproces. Der var i 2006 fortsatte fremskridt i reformprocessen, men det må konstateres, at reformtempoet har været aftagende. **Udfordringerne** i årene fremover vil derfor være at udbrede og gennemføre reformtiltagene. Der er fortsat behov for at fremme demokrati og menneskerettigheder og bringe lovgivningen på linje med europæiske standarder. Foruden ytringsfriheden skal der sættes yderligere ind på at styrke trosfriheden, kvinders rettigheder, mindretals rettigheder og fagforeningsrettighederne. Der vil skulle føres bedre civil demokratisk kontrol med militæret og retshåndhævelses- og domstolspraksis skal yderligere afstemmes med ånden i reformerne. Samtidig vil Tyrkiet skulle angribe de alvorlige økonomiske og sociale problemer i den sydøstlige del af landet og sikre, at den kurdiske befolkning kan udøve sine rettigheder. Endelig vil Tyrkiet skulle gennemføre strukturelle reformer med henblik på at nedbringe blandt andet den betydelig arbejdsløshed og underskuddet på statsbudgettet.

Dansk støtte til Tyrkiet har høj **prioritet** i anden fase af Naboskabsprogrammet.

Skema: Indikativ landeprioritering for Naboskabsprogrammet 2008 - 2012			
Højeste prioritet	Høj prioritet	Mindre prioritet	Mindst prioritet
Kosovo	Serbien	Kroatien	Rusland
Ukraine	Bosnien-Herzegovina	Makedonien	Azerbajdjan
	Belarus	Montenegro	
	Georgien	Moldova	
	Armenien		
	Albanien		
	Tyrkiet		

III. Naboskabsprogrammets målsætninger og finansielle ramme

Naboskabsprogrammets overordnede målsætning er at understøtte Danmarks udenrigspolitiske prioritet om et fredeligt og stabilt Europa i vækst og fremgang.

Programmets **umiddelbare målsætning** er at medvirke til at fremme åbne, demokratiske retssamfund baseret på en stabil politisk og økonomisk udvikling i EU's nabolande mod øst og sydøst og at undgå nye unødige skillelinier i Europa. Samtidig skal programmet styrke Danmarks position og gennemslagskraft både bilateralt og multilateralt i relation til naboområderne.

Med regeringens *Nye Mål* fra februar 2005 skete der en **styrkelse af Naboskabsprogrammet** frem til udgangen af 2007 med sigte på at intensivere Danmarks indsats til fremme af frihed, demokrati og menneskerettigheder i naboskabslandene. I anden fase af programmet sker der en yderligere styrkelse, idet der afsættes 200 mio. kr. om året i perioden 2008 – 2012. Den samlede ramme udgør således 1 mia. kr.

IV. De overordnede principper for bistandssamarbejdet under Naboskabsprogrammet

Respekt for menneskerettigheder, demokratisering og god regeringsførelse skal bidrage til at skabe de nødvendige rammebetingelser for stabilitet og bæredygtig økonomisk udvikling i naboskabslandene. Regeringen vil gennem Naboskabsprogrammet arbejde for, at Danmark fortsat bidrager aktivt til opfyldelsen af et åbent Europa baseret på demokrati og fred.

Indsatserne under Naboskabsprogrammet vil blive tilrettelagt således, at de i videst muligt omfang komplementerer og understøtter den betydelige bistand, som EU giver til modtagerlandene gennem EU's Naboskabspolitik eller som led i EU's førtiltrædelsesstøtte. Koordination mellem den danske indsats og EU's bistand vil blive sikret gennem tæt samarbejde på landeniveau.

Naboskabsprogrammets landeindsatser vælges på baggrund af en **politisk og udviklingsmæssig prioritering** og under hensyntagen til Danmarks politiske og økonomiske interesser, jf. afsnit 2. Prioriteringen kommer til udtryk gennem fokusering på dels udvalgte lande og regioner, dels udvalgte indsatsområder. Indsatsområderne identificeres hen ad vejen i tæt samarbejde med modtagerne og under hensyntagen til de danske udenrigspolitiske prioriteter. I nogle lande vil der være betydeligt fokus på den indenrigspolitiske situation, mens satsningen i andre lande vil være på tilnærmelsen til EU eller forberedelsen af EU-medlemskab. Endelig er der naboskabslande, hvor fattigdom og social ulighed fortsat er et stort problem, og hvor en målrettet dansk indsats kan have en stabiliserende og afbødende effekt over for uønskede udviklingstendenser som f.eks. migration og menneskehandel.

Under hensyntagen til EU's udbudsregler skal dansk finansierede indsatser på områder, hvor Danmark har **komparative fordele**, bidrage til at sætte Danmark på landkortet og øge det bilaterale samarbejde såvel politisk og økonomisk som handelsmæssigt. Med udgangspunkt i erfaringerne fra første fase af Naboskabsprogrammet har Danmark en række spidskompetencer af relevans for naboskabslandene:

- **God regeringsførelse, menneskerettigheder og demokrati:** Danmark kan med fordel udnytte sin position i naboskabsområdet som et lille land og troværdig donor uden en egen geopolitisk dagsorden med bistanden. Gennem Naboskabsprogrammet er der opbygget et veludviklet netværk og samarbejde med aktører i Danmark, i naboskabslandene og gennem internationale organisationer.
- **Produktive sektorer og erhvervsudvikling:** Danmark har stor erfaring med og tradition for udvikling af erhvervsorganisationer og fremme af små og mellemstore virksomheder til gavn for vækst og beskæftigelse. Danmark har særlig ekspertise inden for visse sektorer som f.eks. landbrug og fødevarerforarbejdning.
- **Offentlig forvaltning:** Danmark har en velfungerende og uafhængig offentlig administration på såvel centralt som decentralt niveau. Baseret på de danske erfaringer kan man bistå naboskabslandene med reformer og kapacitetsopbygning af den offentlige sektor, blandt andet som led i landenes tilnærmelse til EU og forberedelse af EU-medlemskab eller som led i kontrol med masseødelæggelsesvåben.

Hensyn til **miljø og klima, kvinder samt demokrati og menneskerettigheder** vil indgå som integrerede elementer i de længerevarende udviklingsprogrammer. Der er fortsat behov for at tilrettelægge indsatserne i naboskabsområdet, så de i videst muligt omfang tager hensyn til *miljø og klima*. Endvidere vil der gennem programmerne blive lagt vægt på *kvinders* deltagelse i udviklingsprocessen, ligesom fremme af *demokrati og menneskerettigheder*, herunder ikke mindst mindretallets rettigheder, vil have høj prioritet. Endelig vil *HIV/AIDS*-problematikken blive taget op som et **særligt tema** i de lande, hvor forekomsten heraf udgør et alvorligt socialt og sundhedsmæssigt problem.

Bistanden skal være **fokuseret** og **fleksibel**. For at opnå størst mulig udviklingseffekt, synlighed og synergi prioriteres nogle lande under Naboskabsprogrammet højere end andre, jf. afsnit II ovenfor. Samtidig skal man fra dansk side hurtigt kunne tilpasse sig nye muligheder, når de byder sig - eksempelvis at yde et ekstraordinært bidrag til løsning af konflikter eller at støtte særligt gunstige politiske udviklingsprocesser i naboskabslandene.

Lokalt ejerskab til bistanden er en vigtig forudsætning for at skabe bæredygtighed og dermed langsigtet udvikling i naboskabslandene. Med udgangspunkt i modtagerlandenes egne behov og forudsætninger vil Naboskabsprogrammet efterleve **Paris Erklæringen**¹ om øget effektivitet i bistanden. Erklæringen indebærer blandt andet, at lokalt ejerskab til udviklingsprocessen er helt afgørende for succes. Reformen, der ikke udspringer af modtagerlandenes egne ønsker, gennemføres ikke. Til lokalt ejerskab hører også demokratisering og øget ansvarlighed over for egen befolkning. Konkret betyder erklæringen, at bistandssamarbejdet under Naboskabsprogrammet, hvor muligt,² vil basere sig på landenes egne strategier og

¹ Paris Erklæringen blev vedtaget på OECD/DAC-ministermødet i Paris den 2. marts 2005.

² Der kan forekomme tilfælde, hvor bistanden af politiske grunde ikke kan tage udgangspunkt i modtagerlandets egne planer. Dette er p.t. tilfældet for Belarus, jfr. afsnit II ovenfor.

målsætninger, og at såvel forberedelsen som gennemførelsen af de konkrete indsatser vil blive koordineret tæt med de nationale myndigheder og med andre donorer. Koordinationen vil i alt overvejende grad finde sted i naboskabslandene.

Ansvar for **implementeringen** og **monitorering** af Naboskabsprogrammet ligger i Udenrigsministeriet. De danske ambassader i nabolandene varetager opgaver vedr. indgåelsen af programsamarbejdsaftaler og fremme af synlighed af den danske bistandsindsats, blandt andet gennem kontakter til stedlige medier. Det tilstræbes, at den praktiske implementering af Naboskabsprogrammet sker ved de modtagende samarbejdspartneres egen indsats bistøet af programmets udsendte rådgivere, danske og udenlandske NGO'er, konsulentfirmaer, statslige organisationer m.m. I særlige tilfælde gennemføres bistanden endvidere gennem internationale organisationer. Forberedelsen, gennemførelsen og monitoreringen af landeindsatserne følger Danidas almindelige retningslinier for bistandsadministration. En effektiv monitorering af Naboskabsprogrammet skal blandt andet tjene til at sammenholde målsætninger med de foreløbigt opnåede resultater. Samtidig vil det give råderum for eventuelle kursjusteringer politisk såvel som udviklingsmæssigt i løbet af strategi-perioden.

V. Landekreds

Rumænien og Bulgarien er efter disse landes optagelse i EU den 1. januar 2007 ikke længere omfattet af Naboskabsprogrammet. Til gengæld er **Serbien og Montenegro** blevet delt i to selvstændige stater, ligesom **Kosovos status** forventes endeligt afklaret i slutningen af 2007 eller i første halvår 2008.

Landekredsen under Naboskabsprogrammets anden fase omfatter herefter: **Albanien, Armenien, Azerbajdjan, Belarus, Bosnien-Herzegovina, Georgien, Kosovo, Kroatien, Makedonien, Moldova, Montenegro, Rusland, Serbien, Tyrkiet og Ukraine.**

I lyset af **Ruslands** økonomiske formåen, jvf. afsnit II, vil bistanden til Rusland få meget lavere prioritet i anden fase af Naboskabsprogrammet sammenlignet med første fase. Der vil udelukkende blive tale om mindre, målrettede indsatser til fremme af demokrati og menneskerettigheder. Bistanden vil fortsat fokusere på de russiske regioner Kaliningrad og Pskov og på oprindelige folk i det nordlige Rusland. Færre midler til Rusland vil give mulighed for en opprioritering af indsatserne i andre lande som f.eks. **Georgien, Kosovo og Ukraine.**

Bistandsomfanget til de enkelte naboskabslande vil afhænge af en konkret vurdering af de politiske, økonomiske og sociale forhold. Landeprioriteringen i afsnit II ovenfor udgør en rettesnor for det forventede bistandsomfang i de enkelte lande. Det er dog vigtigt, at rettesnoren er indikativ, idet der skal være råderum for en evt. omfordeling mellem modtagerlandene, såfremt nye muligheder skulle byde sig i løbet af anden fase af Naboskabsprogrammet. Bistanden vil basere sig på modtagerlandenes egne ønsker og udviklingsbehov og under hensyntagen til Danmarks udenrigspolitiske prioriteter.

Ligesom landeindsatser kan **regionale udviklingsprogrammer** omfattende flere naboskabslande, også være værdifulde ud fra en langsigtet strategisk målsætning om fred og

stabilitet. Erfaringerne har vist, at regionale programmer kan være vanskelige at gennemføre, blandt andet fordi udviklingsprocesserne i de enkelte lande ofte er meget forskellige. Regionale indsætter i mindre målestok under Naboskabsprogrammet vil dog være nyttige for at imødegå problemstillinger på tværs af landegrænserne, som f.eks. frie og uafhængige medier, narkotika- og menneskesmugling m.m.

Naboskabsprogrammet gennemføres i overvejende grad gennem **længerevarende udviklingsprogrammer**. Der er ofte tale om større indsatstyper på over 30 mio. kr. og med en løbetid på 4-5 år. Udviklingsprogrammerne suppleres med mindre, **kortvarige projektindsatser**, således at Naboskabsprogrammet har tilstrækkelig fleksibilitet. Erfaringerne har vist, at længerevarende programmer baseret på naboskabslandenes egne udviklingsplaner og behov giver bedre bæredygtighed og større udviklingseffekt af den danske bistand. Kortvarige indsatser skal dog fortsat give Naboskabsprogrammet mulighed for politisk synlighed her og nu. Også i anden fase af Naboskabsprogrammet tilstræbes det, at 75 pct. af midlerne går til større programmer og 25 pct. til mindre projekter. I lighed med udmøntningen af udviklingsprogrammerne vil identificeringen af mindre projekter ske hen ad vejen og i tæt dialog med modtagerne for at sikre størst mulig relevans af danske midler.

VI. Overordnede indsatsområder for samarbejdet under Naboskabsprogrammet

Under Naboskabsprogrammets første fase har Danmark ydet betydelig bistand til naboskabslandene. Der er iværksat og gennemført indsatser i naboskabslandene vedrørende reformer og kapacitetsopbygning i den offentlige sektor, til opbygning af den private sektor, blandt andet gennem erhvervsudvikling, til styrkelsen af et frit og uafhængigt civilsamfund, ligesom der er iværksat betydelige nærområdeindsatser.

For at opfylde Naboskabsprogrammets overordnede målsætninger vil indsatstyperne fokusere på følgende områder:

- Demokratisering, respekt for menneskerettigheder inkl. mindretalenes rettigheder, god regeringsførelse (både forvaltnings- og menneskerettighedsaspekter), civilsamfundsudvikling og frie medier;
- Fremme af retsreformer og bekæmpelse af korruption, organiseret kriminalitet og illegal indvandring;
- Kapacitetsopbygning i den offentlige sektor;
- Økonomisk udvikling, herunder erhvervsudvikling med sigte på økonomisk vækst og jobskabelse;
- Nærområdeindsatser, herunder at bistå flygtninge med at vende tilbage til deres hjemegn.

Som anført i afsnit IV ovenfor, vil hensyn til miljø **og klima**, kvinder og demokrati samt særlige temaer i bistanden blive indarbejdet i alle de større udviklingsprogrammer.

VII. Naboskabsprogrammets samarbejdspartnere

Med udgangspunkt i **naboskabslandenes egne udviklingsstrategier** gennemføres Naboskabsprogrammet i tæt dialog og samarbejde med modtagerlandene. Dette gælder i forhold til såvel de offentlige myndigheder, erhvervslivet som civilsamfundet:

Myndigheder: Samarbejdet med myndigheder skal fremme udviklingseffekten og bæredygtigheden af indsatserne. Samarbejdet skal også sikre overordnet gennemslagskraft og spredningseffekt, ligesom det skal bidrage til dansk synlighed og 'goodwill' i den bilaterale politiske dialog. Endelig skal samarbejde med myndighederne sikre bedre rammebetingelser for den samlede danske landeindsats.

Erhvervslivet: Inddragelsen af den private sektor er et vigtigt element i demokratiseringsprocessen. Krav til effektivitet, transparens og god regeringsførelse i den offentlige sektor har endvidere positiv virkning på økonomisk vækst og beskæftigelse.

Civilsamfundet: Et uafhængigt og stærkt civilsamfund er en vigtig forudsætning for demokratisering. Der lægges vægt på aktiviteter, der kan øge samspil og dialog mellem civilsamfundet og myndighederne.

I lighed med første fase af Naboskabsprogrammet vil der også i anden fase blive trukket aktivt på den **danske ressourcebase**, herunder danske myndigheder, civilsamfundsorganisationer, uddannelses-/forskningsinstitutioner, erhvervsliv m.v. Der vil efter behov blive afholdt seminarer om udvalgte fokusområder med henblik på at sikre effektiv erfaringsopsamling, samarbejde og koordination mellem de danske aktører involveret i Naboskabsprogrammet.

Implementering af programmer gennem **internationale organisationer** vil konkret blive overvejet, hvor der ikke findes en dansk ambassade, som f.eks. i Kaukasus-landene. Identificeringen af den konkrete organisation vil ske på baggrund af kriterier som organisationens mandat og fokusområde, landekendskab og tilstedeværelse, samt kapacitet og lokal indflydelse.

Udsendelsen af danske rådgivere til centrale myndighedsinstitutioner samt sekundering af danske eksperter til internationale organisationer vil indgå som et strategisk og fleksibelt instrument under Naboskabsprogrammet. Rådgivere kan bistå modtagerlandets institutioner med blandt andet kapacitetsopbygning og sekunderede danske eksperter i internationale organisationer kan bidrage til udførelsen af de opgaver, som internationale organisationer varetager, eksempelvis i Kosovo, og hvor Danmark har et specielt ønske om at fokusere og styrke organisationernes indsats.

Endelig vil dansk deltagelse i **EU's twinning-program**, der gennemføres som samarbejde mellem modtagerlandenes og EU-medlemslandenes institutioner, fortsat have høj prioritet. Aktiv dansk deltagelse i EU's twinning-program sigter mod at opbygge og styrke offentlige myndigheder og institutioner i EU's nyeste medlemsstater, kandidatlande og andre naboskabslande. Formålet er at styrke modtagerlandenes evne til at gennemføre og håndhæve såvel EU's regler som internationalt fastsatte standarder.

VIII. Naboskabsprogrammets kommunikationsstrategi

Naboskabsprogrammet vil bidrage til at gennemføre Udenrigsministeriets kommunikationspolitik gennem formidling af information om Naboskabsprogrammet og gennem kommunikation og dialog med relevante målgrupper. Såvel i Danmark som i naboskabslandene er målgruppen borgere, politikere og meningsdannere, samt Naboskabsprogrammets samarbejdspartnere og medierne.

En årlig handlingsplan vil blive udarbejdet for Naboskabsprogrammets kommunikationsindsats. Blandt andet vil en vurdering af alle program- og projektaktiviteters kommunikationspotentiale indgå i forbindelse med planens udarbejdelse. Endelig vil planen konkret overveje, hvorledes danske ambassader i naboskabslandene kan bidrage til, at der opnås størst mulig synlighed af den danske bistand.

Bilag: Overview: Larger programmes under Denmark's Neighbourhood Programme

Programme	Country	Period	Budget (mio DKK)	Overall Objective	Implementing partners
Economic Development Programme in Russia	Russia	2006 - 2010	110	The objective of the programme is to create economic growth and jobs by improving conditions for small and medium sized enterprises.	Danish Technological Institute, COWI, Carl Bro, Danish Federation of SME's, Danish Municipalities
Media Programme (regional programme)	Belarus, Ukraine and the Balkans	2005 - 2008	23.9	The objective of the programme is to promote free and independent media by strengthening the capacity and resources of media communities in the region.	International Media Support (IMS) and others
Programme Against Human Trafficking (regional programme)	Belarus, Moldova Ukraine, Bulgaria and Romania	2006 - 2008	29.4	The objective of the programme is to contribute to combating human trafficking through preventive activities, law enforcement, protection and assistance measures.	International Organisation for Migration (IOM) and others
Civil Society Programme Belarus	Belarus	2006 - 2007	17	The objective of the programme is to promote democratic development and respect for human rights by strengthening civil society and civil society organisations.	Danish and other NGO's, including SILBA and Danish Red Cross
Civil Society Programme Ukraine	Ukraine	2006 - 2007	15.5	The objective of the programme is to promote democratic development and respect for human rights by strengthening civil society and civil society organisations.	OSCE and local NGO's
Public Sector Reform Programme Ukraine	Ukraine	2007 - 2009	12	The objective of the programme is to promote the ongoing public sector reform.	Awaiting preparation of the programme
EU Preparation Programme Turkey	Turkey	2006 - 2007	23	The objective of the programme is to strengthen the respect for human rights through supporting civil society organisations and institution building.	Danish Institute for Human Rights and others

Caucasus Programme (regional programme)	Armenia, Georgia, Azerbaijan and the Northern Caucasus	2005 - 2007	24	The objective of the programme is to promote stability in the region by strengthening the integration of refugees, internally displaced persons, and minorities in society.	Danish Refugee Council (DRC) and European Centre for Minority Issues (ECMI)
Economic Development Programme in Serbia	Serbia	2006 – 2010	75	The objective of the programme is to contribute to poverty reduction and to promote socially balanced economic development through developing small and medium sized enterprises.	Depends on future EU-tender
South East Europe Programme (civil society programme/ regional programme)	Albania, Bosnia-Herzegovina, Croatia, Macedonia, Montenegro, and Serbia	2004 - 2008	73.1	The objective of the programme is to promote peace and stability by strengthening civil society cooperation across borders in the region.	NGO's in the Balkans, including Balkan Human Rights Network and Southeast Europe Refugee Assistance Network
EU Preparation Programme Croatia	Croatia 1. phase: DKK 13.5 mill. /2. phase: DKK 12 mill. - under preparation	2005 – 2007	25.5	The objective of the programme is to strengthen the capacity of the public administration, especially with regard to building administrative competencies needed to comply with the EU's demands for membership.	Danish and Croatian actors (universities, authorities and consultancies)
Private Sector Development Programme Kosovo (micro credits)	Kosovo	2005 - 2008	48.2	The objective of the programme is to promote business development and job creation through investments in small and medium sized enterprises.	Four micro financing institutions in Kosovo
Programme on Employment Generation through Business and Skills Development	Kosovo	2008 - 2012	80	The objective of the programme is to promote sustainable private sector employment through support to agro-business development and upgrading of vocational education.	Awaiting preparation of the programme
Good Governance Programme Georgia	Georgia	2007-2009	15	The objective is to enhance the capacity of Georgian authorities to effectively implement approved laws and reforms in the areas of rule of law and human rights.	Council of Europa and ECMI
Neighbourhood Programmes total:			571,6		